

Bu sayı

Devrimci Marksizm'in 3. sayısı yakıcı önem taşıyan iki tema ile okuyucusuyla buluşuyor. Bu sayıda, bir yandan genel olarak ve Türkiye topraklarında ulusal sorun konusuna el atıyoruz, bir yandan da 21. yüzyıl başında kapitalizm ve sınıf ilişkilerinin bir fotoğrafını çekmeye çalışıyoruz. Bu iki ana dosyamızın yanı sıra, bu sayımızda ilk kez doğrudan doğruya somut duruma ilişkin bir siyasi değerlendirme metni yer alıyor. Bir kısa yazıyla da, 19 Ocak'ta kontrgerilla-faşist işbirliği ile düzenlenen bir suikastte yitirdiğimiz Hrant Dink'i anıyoruz.

Aslında, sözünü ettiğimiz son iki yazı da bir bakıma doğrudan doğruya bu sayının ana temalarından olan ulusal sorunun alanına giriyor. Çünkü günümüzün siyasi konjonktürünü değerlendiren yazımız, ana eksen olarak yükselen şovenizmi ve onun gölgesinde bir atağa hazırlanmakta olan faşizmi ele alıyor. Bu şovenizmin günümüzde beslendiği kaynaklar (Kürt, Ermeni, Kıbrıs, Fener Rum Patrikhanesi ve benzeri sorunlar) kökenini Türkiye tarihinin ta derinliklerine kadar uzanan mücadelelerde buluyor. Türkiye toplumunun modern tarih sahnesine çıkışına ve bu topraklarda kapitalizmin tohumlarının atılmasına, Osmanlı imparatorluğu sınırları içinde yaşayan ulusal toplulukları hedef alan son derece kanlı ve sancılı bir ulusal katliamlar ve baskılar dizisi eşlik etmiştir. İster 1915 tehcir ve katliamı, ister 1922 Türk-Rum mübadelesi ve ona öngelen kırım, isterse Kürt isyanlarının kanlı biçimde bastırılışı, Türkiye burjuvazisinin doğuşunun ve yükselişinin tarihsel koşulları olarak iş görmüştür. Marx *Kapital*'de ilk birikimi tartışırken semayenin dünyaya her yerinden kan damlayarak geldiğini yazar: "Eğer para, Augier'nin dediği gibi, 'dünyaya bir yanağında doğuştan kan lekesiyle geliyor'sa, sermaye tepeden tırnağa her gözeneğinden kan ve pislik damlayarak geliyor." (*Kapital*,

cilt I, 31. Bölüm) Türkiye burjuvazisi de ilk birikimini Anadolu'nun Ermeni ve Rum burjuvazisini yok ederek, sürerek ve mallarına el koyarak gerçekleştirmiş, daha sonra da dönüp Kürt halkının bütün taleplerini kanla bastırmıştır. Yani ulusal sorun bu topraklarda kapitalizmin gelişme tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu yüzden de bugün yükselen şovenizm ve ırkçılık bu tarihsel mirasın gizlendiği kuytulardan yeniden ortaya çıkmasından başka bir şey değildir.

İşte bu sayının siyasi konjonktürü değerlendiren ve genel hatlarıyla sola bir yöneliş öneren ilk yazısı ve onu izleyen Hrant Dink yazısı bu anlamda ulusal sorun dosyasının bir parçası olarak görülebilir. *Devrimci Marksizm* Yayın Kurulu'nun imzasını taşıyan ilk yazı, bugün kendileri sorunun bir parçası haline gelmiş olan "ulusalcılar" dışında bütün sol tarafından saptanan bir gelişmeyi merkeze alıyor: şovenizmin yükselişi. Ancak, solda bu olgunun tahlilinin ciddiyetle yapıldığı kolay kolay söylenemez. Buradaki yazı, önce şovenizmin yükselişinin farklı evrelerini ele alıyor ve 28 Şubat askeri müdahalesi ile 2005 Newroz'unda Genelkurmay'ın toplumu "topyekûn savaş" a çağıran bildirisini iki ana dönüm noktası olarak ortaya koyuyor. Yazı bundan sonra şovenizmin yükselişinin ana aktörlerini ele alarak, bu yükselişin bir askeri müdahale ve/veya faşizm tehlikesinin yatağı olduğunu vurguluyor. Farklı sınıfların şovenizm karşısındaki konumunu da inceledikten sonra, yazı "ne yapmalı?" sorusuna cevap arıyor. Bu cevabın kilit noktası, faşizme karşı bir Birleşik İşçi Cephesi inşa edilmesi olarak özetlenebilir. Bu yazının sosyalist solda ve aydınlar arasında yükselen tehlikeye karşı ne yapılması gerektiğinin tartışılması için bir kalkış noktası olmasını dileriz. Felâket kapımızı çalıyor. Yazımız bir ciddi uyarı işlevini görebilirse amacına ulaşmış olacaktır.

Hrant Dink, Türkiye ve sol için büyük önemi ancak ölümünden sonra anlaşılabilen bir kişilikti. Siyasi görüşleri *Devrimci Marksizm*'in anlayışından farklıydı, ama bir noktada çok önemli bir ortaklık vardı: enternasyonalizm. Çünkü, Sungur Savran'ın bu sayıda yayınlanan yazısında vurguladığı gibi, Dink bir Ermeni milliyetçisi değildi. Ermeni ulusuna yapılmış olan tarihsel haksızlığın üzerine cüretle giderken esas hedefi soykırımın iki halkın arasına soktuğu düşmanlığı ortadan kaldırarak halkların kardeşliğine katkıda bulunmaktı. Savran'ın yazısı, Dink'in öldürülmesinin üzerinden bir gün bile geçmeden yazılmış olduğu için o günlerin duygusallığını dile getiriyor. Yazı o günden bu yana internet aracılığıyla birçok okuyucuya erişmiş olmasına rağmen, bir bütün olarak ilk kez *Devrimci Marksizm*'de yayınlanıyor.

Dar anlamda ulusal sorun dosyamız Şiar Rişvanoğlu'nun Kürt sorununun genel bir Marksist çerçevesini çizen ve Kürtlerin özgürleşme mücadelesinin tarihini 1960'lı yıllara kadar izleyen yazısı. Rişvanoğlu'nun uzun ve kapsamlı yazısı, dört ana tema etrafında biçimlendirilmiş: Marksistler açısından ulusal sorunun ele alınışı; Kürdistan'ın bugünkü konumunun Marksist açıdan tespiti; Kürdistan'ın sömürgeci de beter statüsüne doğru tarihsel evrimi, özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında ülkenin dörde bölünmesi; nihayet 1960'a kadar Kürt

isyanlarının kısa bir tarihçesi. Yazı, Kürt sorununu sadece Türkiye sınırları içinde ele almamak, Kürdistan'ı bütünlüğü içinde incelemek bakımından bundan önceki Marksist literatürden köklü bir farklılık gösteriyor. Bu yazı ile birlikte, *Devrimci Marksizm* daha yayın hayatının başında Türkiye sosyalizminin bu en hassas, en dikenli konusuna el atmış oluyor. Bazı Marksistler, Türkiye'nin bu en yakıcı sorunu yokmuş gibi davranmakta ısrar ederken, üniversite Kürt gerçekliğini incelemekten genel kural olarak hâlâ kaçınırken, bunun *Devrimci Marksizm* açısından bir onur olduğu kanaatindeyiz. Dergimiz bu konuyu ilerideki sayılarında da işlemeye devam edecek. Rışvanoğlu'nun yazısı Kürt ulusal ve sosyal mücadelesinin güzergâhını günümüze kadar izlemeyi hedefleyen bir projenin sadece ilk aşaması. Yazar, ilerideki sayılarda 1960-sonrası dönemde Kürt sol ve ulusal hareketlerini incelemeye devam edecek.

Dosyanın ikinci yazısı genel olarak ulusal soruna Marksizmin yaklaşımını, teorik ve pratik boyutlarının karşılıklı etkileşimi içinde, tarihsel bir perspektifle inceliyor. Burak Gürel konuyu birkaç ana aşamaya ayırarak ele alıyor. Marx ve Engels'in soruna ilk yaklaşımlarını özetledikten sonra II. Enternasyonal dönemi (1889-1914) üzerinde ayrıntılı olarak duruyor ve bu dönemin sömürgeciliği dahi destekleyen sosyal-şovenistlerinin karşısında, Marksizmin ulusal sorun alanında aşılmamış teorisyeni Lenin'in bu konudaki görüşlerini sergiliyor. Yazar Lenin'i sadece sosyal şovenistlerden değil, Rosa Luxemburg gibi enternasyonalistlerin, Buharin ve Piatakov gibi Bolşeviklerin görüşlerinden de farklılığı içinde ele alıyor. Gürel daha sonra Ekim devrimi ertesinde Bolşeviklerin ve III. Enternasyonal'in (Komintern'in) programatik ve pratik açılarından attıkları önemli adımları ortaya koyuyor, Komintern'in sadece ulusal sorun konusunda değil ulusal hareketler karşısındaki tavrını da, özellikle ikinci kongresindeki Lenin-Roy tartışmasını ele alarak, ayrıntılı biçimde irdeliyor. Yazı son bölümünde ise Stalinist bürokrasinin yükselişinin başka alanlarda olduğu gibi ulusal sorun alanında da Bolşevik politikalarından nasıl bir kopuş getirdiğini, Stalinistlerin 1925-27 yılları arasında Çin'e ilişkin vahim hatalar içeren politikaları somutunda sergiliyor. Gürel'in yazısı birçok bakımdan Türkçedeki literatüre bir katkıdır. İki örnekle yetinelim: II. Enternasyonal'in sosyal şovenistleri Türkiye'de ilk kez kendi ağızlarından sergileniyor; Lenin-Roy tartışması ilk kez böylesine kapsamlı inceleniyor, bugüne kadar sadece bu tartışmadaki konumuyla bilinen Roy'un gelişimi hakkında ilk kez ciddi bilgi sunuluyor. Gürel, Bolşevik uluslar programını bütünüyle benimsemesine rağmen, aynı zamanda Bolşevik önderliğin yanlışlarına da dikkat çekiyor, bu arada Mustafa Suphi olayı karşısında Bolşevik önderliğin tutumunu da cesur biçimde ele alıyor.

İkinci dosyamız, 21. yüzyılın başında kapitalizmin genel durumu ve sınıf ilişkileri üzerinde odaklanıyor. Bu konu elbette bir sınıf mücadelesi teorisi ve programı olarak Marksizmin can alıcı sorunlarından biri. Üstelik 1990'lı yıllardan beri, bir yandan işçi sınıfının bir toplumsal ve siyasal aktör olarak önemini

yitirdiğine dair teoriler, bir yandan da “post-Fordizm” olarak adlandırılan yeni dönemde sınıflar arası çelişkilerin yumuşadığına, sınıfların el ele verebileceğine ilişkin teoriler, Marksizmin sınıf çelişkilerinin antagonizmine dayanan genel programının artık geçerliliğini yitirmiş olduğu düşüncesinin solda da yayılmasına neden oluyor. Kimi “artık teknoloji önemli, emek değil” türünden açıklanmamış iddialarla bulanık bir atmosfer yaratıyor, kimi “post-Fordist” olarak anılan uygulamalarla, kalite politikasıyla vb. sınıflar arası çelişkilerin yumuşadığını ileri sürüyor. Bu ortamda günümüzün gerçek dünyasının durumunu Marksist temellerde, ama gözlerini gerçeklere kapatmadan anlamaya çalışmak çok büyük önem taşıyor. Sosyalist hareketin sadece burjuvazinin ideologlarından değil, kendi saflarından da gelen bozguncu fikirlerin etkisinde şaşkın olduğu bu konuda Devrimci Marksizm hakim ideolojiye ve bunun sosyalist saflardaki etkisine karşı bu dosyası ile meydan okuyor. Bu dosyanın, ilk sayımızdaki emperyalizm ve “küreselleşme” konulu dosya ile birlikte 21. yüzyıl başı kapitalizminin ana özelliklerini sağlam biçimde ortaya koyduğu kanısındayız.

Dosyanın ilk yazısında Kurtar Tanyılmaz bir yandan işçi sınıfının gerilemekte, hatta yok olmakta olduğunu ileri süren teorileri, bir yandan da yepyeni bir proletaryanın tarih sahnesine yükselmekte olduğunu savunan yaklaşımları eleştirerek, proletaryanın, söylenenin aksine, dünya ölçeğinde muazzam bir büyüme gösterdiğini ileri sürüyor. Tanyılmaz önce içinde yaşadığımız dönemin genel bir sosyo-ekonomik tablosunu çizdikten sonra işçi sınıfının ortadan kalktığını, başka bir sosyal bütüne dönüştüğünü veya tümüyle yeni bir karakter kazandığını ileri süren teorilerin iddialarını sergiliyor. Bu teorilere yönelttiği eleştiri ise hem teorik, hem ampirik boyutlar taşıyor. Önce işçi sınıfının Marksist tanımı üzerinde durarak kavramın nasıl çarpıtılmış olduğunu gösteriyor. Ardından elde rakamlar, işçi sınıfının varlığı, yapısı, bileşimi konularında ileri sürülen iddiaların nasıl ya belirli eğilimlerin mutlaklaştırılmasına dayandığını, ya da düpedüz olgulara aykırı olduğunu ortaya koyuyor. Bilindiği gibi, *Komünist Manifesto* “Avrupa’da bir hayalet kol geziyor” cümlesi ile açılır. Tanyılmaz, *Manifesto*’nun yayımlandığı 1848’de Avrupa’nın batısına sıkışmış olan proletaryanın günümüzde yeryüzünün bütününe yayılmış olduğunu yazısının başlığında “Hayalet artık bütün dünyada kol geziyor” cümlesiyle ifade ediyor.

Dosyanın ikinci yazısı işçi sınıfının varlığı tartışmasını değil, sermaye ile ilişkisinin yeni boyutlarını ele alarak ilk yazıyı tamamlıyor. “Post-Fordizm” sadece teori alanında değil, sendikaların bağrında da günümüzün sınıf ilişkilerini tanımlayan etiket olarak kullanılmakta. Bugün yaşanan değişime yaklaşımlar farklı olsa da, “post-Fordist” adıyla anılan uygulamaların sermayenin emek süreci ve işçi sınıfının yönetilmesi alanlarında geçmişte benimsediği uygulamalardan radikal biçimde farklılaştığı, eski dönemin Taylorizminin terk edildiği inancı hemen hemen bütün yaklaşımların ortak kanısıdır. Savran bu yaygın anlayışa karşı çıkarak bugün geliştirilen “yalın üretim” ve “esneklik” uygulamalarının

Devrimci Marksizm

Taylorizmin derinleştirilmesinden ve, ilaveten, işçi sınıfının atomize edilmesinden başka hiçbir şey olmadığını somut veriler temelinde kanıtıyor. Yazı, bu polemik karakterinden bağımsız olarak, yalın üretim ve esneklik-konularına yabancı olanlar için çok berrak ve yararlı bir giriş niteliğini de taşıyor.

Bu sayının son yazısı bir çeviri makale. David Camfield'in yazısı son dönemin etkili kitabı *İmparatorluk* ile onun bir devamı olarak yayınlanan *Çokluk*'un yazarları Michael Hardt ve Antonio Negri'nin işçi sınıfının dünya çapında geçirdiği değişim konusundaki görüşlerinin kapsamlı ve sistematik bir eleştirisi. Burjuvazinin gözde teorilerine sol bir kılıf oluşturmayı bir misyon olarak benimsemiş olan Hardt ve Negri, "sanayi sonrası toplum" ya da "bilgi toplumu" modasına uygun biçimde, eski işçi sınıfının yerini bir "çokluk"un almakta olduğunu ileri sürmekte, bunun üretimdeki temelini de maddi olmayan emek adını verdikleri bir emek tipolojisinde bulmaktadırlar. Camfield mükemmel bir yazıda bu teorik iddiayı bütün boyutlarıyla ve en ince ayrıntılarıyla çürütüyor. Bu, Hardt ve Negri'nin teorisinin sadece bir boyutunun geçersizliğinin ortaya çıkması anlamına gelmiyor. Bir bakıma, imparatorluğu devirecek güç olduğu ileri sürülen çokluk kavramı ve onunla birlikte bütün teorik bina çöküyor.

Devrimci Marksizm, içinde yaşadığımız çağın sorunlarına işçi sınıfı ve ezilenlerin bakış açısından aydınlık getirme çabasını bundan böyle üç aylık aralıklarla sürdürecektir. Geçen sayımızda hazırlanmakta olduğunu duyurduğumuz internet sitemiz, biraz da Türkiye'nin gündeminin yoğunluğu dolayısıyla ancak bu sayımızın çıkışının ardından açılacak. Adresimizi yeniden yazıyoruz: devrimcimarksizm.net. Böylece eski sayılarımızda yayınlanmış yazılara sitemizden erişme olanağını bulacaksınız. Bir sonraki sayımızda yeniden buluşmak dileğiyle.